EDWARD JELEŃSKI
ZOFIA KAPRZYK
STANISŁAW MAKOWSKI

IV. KOSZTY PODSTAWOWYCH PRODUKTÓW ROLNYCH W PAŃSTWOWYCH GOSPODARSTWACH ROLNYCH W 1962/63 R.

Opracowanie niniejsze przedstawia jednostkowe koszty produkcji i niektóre wskaźniki ekonomiczne obliczone dla 60 gospodarstw państwowych w 1962/63 r.

Jest to czwarte z kolei podobne opracowanie publikowane w Zagadnieniach Ekonomiki Rolnej.

Poza strukturami jednostkowych kosztów dotyczących 10 ziemiopłodów i 5 grup zwierząt dla roku 1962/63 opracowanie obejmuje porównawcze zestawienie kosztów jednostkowych i nakładów wyrażonych w jednostkach naturalnych dla lat 1961/62 i 1962/63.

Pokazane też zostały niektóre współzależności występujące w gospodarstwach państwowych, a mianowicie:

plony — koszty jednostkowe,
wydajność zwierząt — koszty jednostkowe,
nawożenie mineralne — plony,
wielkość załogi — wyniki działalności,
wydajność pracy — inne wskaźniki,
wyposażenie w inwentarz martwy — inne wskaźniki,
wynik finansowy — inne wskaźniki.

Zbadane gospodarstwa zostały podzielone na 2 równe liczebnie grupy na podstawie wielkości nakładów na 1 ha (po wyłączeniu nakładów na przemysł rolny).

Graniczna wielkość rozchodów pieniężnych wypadła 6300 zł na 1 ha użytków rolnych. Gospodarstwa posiadające rozchody niższe uznano za niskonakładowe, zaś gospodarstwa o wyższych rozchodach — za wysokonakładowe.

Średnia dla 30 gospodarstw niskonakładowych wyniosła 4943 zł/ha, a dla 30 gospodarstw wysokonakładowych — 8630 zł/ha. W porównaniu z danymi odpowiednich grup gospodarstw poprzedniego roku, różnice w poziomie rozchodów były nieznaczne (dla niskonakładowych 100 zł/ha, a dla wysokonakładowych 43 zł/ha).

Nakłady na produkcję roślinną obejmują okres pełnego cyklu produkcyjnego, a więc od pierwszych upraw jesienią 1961 r. aż do zakończenia omłotów w styczniu i lutym 1963 r.

Nakłady na produkcję zwierzęcą dotyczą roku gospodarczego 1962/63.

Poszczególne elementy nakładów zostały obliczone na podstawie zapisów księgowości gospodarstwa oraz sprawozdania finansowego.

Nakłady pracy i siły pociągowej ustalono na podstawie zapisów dziennika gospodarczego rozkontowanych na odpowiednie konta.

Przy obliczeniu jednostkowych kosztów produkcji został przyjęty jako element kosztów roczny odpis amortyzacyjny obliczony od przecenionej wartości środków trwałych.

1. Rozmieszczenie i reprezentatywność zbadanych gospodarstw

Rozmieszczenie gospodarstw wg grup wojewódzkich Zjednoczeń PGR przedstawia tabela IV.1. Gospodarstwa położone na terenie poszczególnych grup województw podzielone zostały na nisko- wysokonakładowe.

Zbadane gospodarstwa stanowią 1,5% ogółu gospodarstw PGR.

Gospodarstwa państwowe badane corocznie przez Instytut Ekonomiki Rolnej zostały wytypowane jako odpowiadające w przybliżeniu przeciętnym gospodarstwom danego terenu zarówno pod względem wyników produkcyjnych, jak i wyposażenia w środki produkcji.

Tabela IV.2 przedstawia wybrane wskaźniki obliczone dla zbadanych gospodarstw i dla ogółu PGR. Wojewódzkie Zjednoczenia PGR zostały

Tabela IV. 1

Rozmieszczenie zbadanych gospodarstw

Grupy Wojewódzkich Zjednoczeń PGR	Liczba zbadanych gospodarstw			Procent zbadanych gospodarstw w stosunku do ogółu przedsiębiorstw
	niskonakładowych	wysokonakładowych	razem	
1961/62				
Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	—	6	6	2,0
Poznań, Bydgoszcz	—	7	7	1,3
Gdańsk	2	4	6	1,8
Opole — Wrocław	4	10	14	2,2
Lublin, Rzeszów	1	—	1	0,6
Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	15	2	17	1,4
Olsztyn, Białystok	8	1	9	1,5
Razem	30	30	60	1,5
1962/63				
Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	—	6	6	2,0
Poznań, Bydgoszcz	1	8	9	1,6
Gdańsk	2	4	6	1,8
Wrocław, Opole	5	6	11	1,7
Lublin, Rzeszów	1	3	4	2,3
Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	14	1	15	1,2
Olsztyn, Białystok	7	2	9	1,5
Razem	30	30	60	1,5

Tabela IV. 2

Porównanie niektórych wskaźników gospodarstw zbadanych w 1962/63 r. i ogółu PGR

Wyszczególnienie	Gospodarstwa niskonakładowe	Gospodarstwa wysokonakładowe	Razem	Wskaźnik (ogół PGR = = 100)
Plon 4 zbóż q/ha				
Gospod. zbadane	15,8	21,3	18,6	113
Ogół PGR	14,5	21,7	16,5	100
Plon buraków cukrow. q/ha				
Gospod. zbadane	185	186	186	101
Ogół PGR	177	196	185	100
Plon ziemniaków q/ha				
Gospod. zbadane	119	135	126	105
Ogół PGR	115	132	120	100
Mleczność w ltr na 1 krowę				
Gospod. zbadane	2 375	2 674	2 527	111
Ogół PGR	2 176	2 464	2 273	100
Krowy szt/100 ha				
Gospod. zbadane	14,0	22,2	18,1	106
Ogół PGR	15,4	22,0	17,1	100
% zbóż w strukturze zasiewów				
Gospod. zbadane	43,7	42,7	43,2	98
Ogół PGR	44,8	42,6	44,2	100
% buraków cukr. przemysłowych i ziemn. w strukturze zasiewów				
Gospod. zbadane	9,1	11,2	10,2	105
Ogół PGR	8,8	12,1	9,7	100
Rozchody zł/ha użytków rolnych				
Gospod. zbadane	4 943	8 630	6 787	101
Ogół PGR	5 732	8 889	6 690	100
Załoga osób/100 ha				
Gospod. zbadane	9,7	15,1	12,4	101
Ogół PGR	10,4	17,7	12,3	100

również rozdzielone na 2 grupy w zależności od poziomu nakładów. Do grupy niżej nakładowych zaliczono WZ PGR Białystok, Olsztyn, Gdańsk, Koszalin, Szczecin, Zielona Góra, Wrocław, Rzeszów. Do wyżej nakładowych zaliczono WZ PGR Warszawa, Bydgoszcz, Poznań, Łódź, Kielce, Lublin, Opole, Katowice.

Ogólnie można ocenić, że wskaźniki obliczone jako średnie dla zbadanych gospodarstw nie różnią się zbytnio od wskaźników charakteryzujących całość PGR.

Wszystkie przedstawione wskaźniki średnio różnią się na korzyść zbadanych gospodarstw tylko o niecałe 5%.

Tabela IV. 3

Porównanie wskaźników reprezentacji PGR 1961/62 r. i 1962/63 r.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa niskonakładowe		Gospodarstwa wysokonakładowe		Razem	
	1961/62	1962/63	1961/62	1962/63	1961/62	1962/63
Wskaźniki organizacyjne						
Obszar gospodarstwa ha uż. r .	565	594	355	410	460	502
Wskaźnik bonitacji gleb	1,8	1,7	2,1	2,1	1,9	1,9
% gleb lepszych	44	44	63	62	54	54
Liczba pracowników/100 ha	10,3	9,7	16,6	15,1	13,5	12,4
Liczba koni rob./100 ha	3,8	3,4	5,4	5,2	4,6	4,3
Liczba traktorów/100 ha	1,2	1,3	1,5	1,7	1,3	1,5
% zbóż w uż. r.	36	33	34	35	35	34
% okopowych w uż. r.	11	11	16	15	13	13
% motylkowych w uż r.	15	15	18	21	16	18
% łąk i pastwisk w uż r.	25	30	19	17	22	24
Obornik q/ha gr. ornych	42	44	62	57	52	51
Nawozy mineralne kg cz. skł./ha uż. r.	67	72	107	111	88	92
Plon przeliczeniowy q/ha	15,6	15,8	23,4	20,4	19,6	18,1
Inwentarz żywy szt. duże/100 ha	39,0	40,2	57,0	59,8	48,0	50,0
Krowy szt. rzeczywiste/100 ha	14,0	14,0	24,0	22,2	19,0	18,1
Nakłady rob.-dni/ha	25,9	26,5	42,7	41,4	34,4	33,9
Nakłady koniodni/ha	8,0	7,4	13,0	11,5	10,5	9,5
Nakłady traktorodni/ha	1,4	1,7	2,0	2,4	1,7	2,0
Ilość dni pracy na 1 konia rocz.	210	209	246	222	228	216
Ilość dni pracy na 1 trakt. rocz.	132	136	147	143	139	140
Ilość lat bez zmiany kierownika	5	5	6	6	6	6
Wskaźniki działalności finansowej						
Przychody zł/ha	4 962	4 674	9 549	8 599	7 315	6 637
W tym prod. roślinna %	40	41	46	44	44	42
prod. zwierzęca %	38	38	40	42	39	40
prod. przemysłowa %	8	4	6	3	7	3
inne %	14	17	8	11	10	15
Rozchody zł/ha	4 843	4 943	8 587	8 630	6 714	6 787
w tym płace i ubezpieczenia	1 886	1 911	3 215	3 132	2 551	2 522
paliwo	239	219	322	334	281	277
pasze kupne	315	353	879	929	597	641
Wydajność pracy zł/1 robotnika	65 497	61 686	68 549	69 180	67 023	65 433
Wynik finansowy zł/ha	119	—269	962	—31	601	—150

(c. d.) Tabela IV. 3

Wyszczególnienie	Gospodarstwa niskonakładowe		Gospodarstwa wysokonakładowe		Razem	
	1961/62	1962/63	1961/62	1962/63	1961/62	1962/63
Koszty jednostkowe						
Żyto						
koszt 1 ha	5 046	5 133	7 234	6 373	5 995	5 692
koszt 1 q	284	314	278	294	281	303
Plon q/ha	15,1	14,0	22,0	18,4	18,1	16,0
Pszenica ozima						
Koszt 1 ha	5 506	6 029	7 482	7 353	6 646	6 767
Koszt 1 q	294	320	257	283	264	297
Plon q/ha	16,2	16,4	24,5	22,1	21,4	19,6
Jęczmień jary						
Koszt 1 ha	4 636	5 437	6 887	6 892	5 761	6 125
Koszt 1 q	294	271	258	252	272	261
Plon q/ha	14,2	17,8	23,6	24,0	18,9	20,7
Owies						
Koszt 1 ha	4 895	5 483	7 005	6 881	5 895	6 169
Koszt 1 q	261	280	249	263	255	270
Plon q/ha	16,5	17,3	24,6	22,9	20,3	20,1
Rzepak ozimy						
Koszt 1 ha	6 001	6 687	8 551	8 224	7 250	7 472
Koszt 1 q	426	471	421	505	422	488
Plon q/ha	14,1	14,2	20,3	16,3	17,2	15,3
Groch						
Koszt 1 ha	5 822	9 544	7 646	8 855	6 916	8 947
Koszt 1 q	548	390	599	500	579	478
Plon q/ha	9,0	20,8	11,1	15,3	10,3	16,1
Buraki cukrowe						
Koszt 1 ha	11 575	12 160	13 155	12 710	12 453	12 451
Koszt 1 q	54	62	48	64	50	63
Plon q/ha	200	185	254	186	230	186
Buraki pastewne						
Koszt 1 ha	8 469	9 189	9 947	10 335	9 331	9 709
Koszt 1 q	33	33	27	35	29	34
Plon q/ha	251	267	352	289	310	277
Ziemniaki						
Koszt 1 ha	9 281	9 758	11 607	10 719	10 278	10 165
Koszt 1 q	79	82	76	79	77	81
Plon q/ha	118	119	152	135	133	126
Siano łąkowe						
Koszt 1 ha	1 910	2 375	2 720	2 498	2 304	2 440
Koszt 1 q	52	70	63	83	58	76
Plon q/ha	37	34	43	30	40	32

(c. d.) Tabela IV. 3

Wyszczególnienie	Gospodarstwa niskonakładowe		Gospodarstwa wysokonakładowe		Razem	
	1961/62	1962/63	1961/62	1962/63	1961/62	1962/63
Koszty jednostkowe						
Bydło mleczne						
Koszt utrzymania 1 szt rocznie	9 344	9 039	10 369	9 753	9 856	9 403
Koszt 1 litra mleka	2,94	3,04	2,86	2,99	2,90	3,01
Mleczność w ltr na 1 krowę	2 576	2 375	3 081	2 674	2 829	2 527
Jałowizna						
Koszt utrzymania 1 szt rocznie	4 841	4 744	5 523	5 068	5 182	4 906
Wartość przyrostu 1 szt rocznie	2 164	2 852	2 721	3 123	2 439	2 987
Młode bydło opasowe						
Koszt utrzymania 1 szt rocznie	4 544	4 875	5 439	5 682	4 974	5 309
Koszt 1 kg żywca	17,0	17,8	20,7	17,2	18,8	17,4
Przeciętna waga sprzed. szt.	269	281	297	257	282	268
Przyrost dzienny kg	0,629	0,467	0,502	0,603	0,568	0,540
Maciory						
Koszt utrzymania 1 szt rocznie	6 717	5 153	6 838	5 983	6 765	5 617
Koszt prod. 1 prosięcia	580	654	542	567	560	598
Ilość prosiąt od 1 maciory	10,9	8,1	12,2	11,3	11,5	9,9
Tuczniki						
Koszt utrzymania na 100 kg przyrostu	2 721	3 049	2 216	2 469	2 456	2 591
Koszt 1 kg żywca	26,2	29,8	22,5	24,8	24,4	26,1
Przeciętna waga sprzed. szt.	98	100	95	98	96	98
Przyrost dzienny kg	0,263	0,260	0,364	0,332	0,314	0,317

2. Charakterystyka wyposażenia i działalności grup zbadanych gospodarstw w latach 1961/62 i 1962/63

Wskaźniki zamieszczone w tabeli IV.3 wykazują pewne różnice dla 1962/63 r. w porównaniu z rokiem poprzednim.

Mniejsza jest liczba pracowników przypadających na 100 ha użytków rolnych oraz liczba koni roboczych, większa zaś liczba traktorów.

Obsada inwentarzem żywym większa jest o 2 sztuki duże na 100 ha użytków rolnych.

Mniejszy o 1,5 q jest plon przeliczeniowy. Gospodarstwa zbadane w 1962/63 wykazały stratę w wysokości 150 zł/ha użytków rolnych, pod-

Tabela IV. 4

Porównawcze zestawienie wybranych nakładów na produkcję roślinną i zwierzęcą wyrażonych w jednostkach naturalnych na 1 ha (pełny cykl) **lub na 1 sztukę rocznie**

Wyszczególnienie	Jednostka miary	1961/62	1962/63	Wskaźnik (1961/62 = = 100)
	Żyto			
Robotnicy	dni	15,8	11,9	75
Konie	dni	4,7	4,1	87
Traktory	dni	1,3	1,2	92
Kombajny	dni	0,08	0,05	62
Nawozy azotowe	q	1,1	1,1	100
Nawozy fosforowe	q	1,0	1,4	140
Nawozy potasowe	q	1,0	1,1	110
Sznurek	kg	3,2	3,6	112
Plon	q	18,1	16,0	88
	Pszenica ozima			
Robotnicy	dni	15,0	13,5	90
Konie	dni	5,2	4,6	89
Traktory	dni	1,2	1,3	108
Kombajny	dni	0,08	0,12	150
Nawozy azotowe	q	1,6	1,6	100
Nawozy fosforowe	q	1,7	2,0	117
Nawozy potasowe	q	1,8	1,6	98
Sznurek	kg	3,7	3,2	86
Plony	q	21,4	19,6	91
	Jęczmień jary			
Robotnicy	dni	12,2	12,0	98
Konie	dni	4,6	3,9	85
Traktory	dni	1,1	1,2	109
Kombajny	dni	0,04	0,08	200
Nawozy azotowe	q	1,0	0,9	90
Nawozy fosforowe	q	1,4	1,2	85
Nawozy potasowe	q	1,3	1,2	92
Sznurek	kg	3,6	3,3	91
Plon	q	18,9	20,7	109
	Owies			
Robotnicy	dni	12,5	12,9	103
Konie	dni	4,1	4,1	100
Traktory	dni	1,2	1,3	108
Kombajny	dni	0,03	0,02	67
Nawozy azotowe	q	1,0	1,1	110
Nawozy fosforowe	q	1,2	1,4	116
Nawozy potasowe	q	1,0	1,3	130
Sznurek	kg	3,8	3,9	102
Plon	q	20,3	20,1	99

(c. d.) Tabela IV. 4

Wyszczególnienie	Jednostka miary	1961/62	1962/63	Wskaźnik (1961/62 = = 100)
	Rzepak ozimy			
Robotnicy	dni	14,5	16,4	113
Konie	dni	5,4	5,6	103
Traktory	dni	1,3	1,5	115
Kombajny	dni	0,28	0,26	93
Nawozy azotowe	q	3,3	3,3	100
Nawozy fosforowe	q	1,7	2,4	141
Nawozy potasowe	q	1,7	2,0	118
Sznurek	kg	3,3	4,3	130
Plon	q	17,2	15,3	89
	Groch			
Robotnicy	dni	15,9	25,0	157
Konie	dni	5,2	7,1	136
Traktory	dni	1,1	1,2	109
Nawozy azotowe	q	0,7	0,3	43
Nawozy fosforowe	q	1,5	1,4	93
Nawozy potasowe	q	1,4	1,3	93
Plon	q	10,3	16,1	156
	Buraki cukrowe-przemysłowe			
Robotnicy	dni	53,4	59,8	112
Konie	dni	5,3	5,2	98
Traktory	dni	1,2	1,3	108
Nawozy azotowe	q	4,4	4,8	109
Nawozy fosforowe	q	2,3	2,2	96
Nawozy potasowe	q	2,9	2,7	93
Plon	q	230	186	81
	Buraki pastewne			
Robotnicy	dni	47,1	56,7	120
Konie	dni	10,9	8,6	79
Traktory	dni	1,5	1,7	113
Nawozy azotowe	q	3,2	3,0	94
Nawozy fosforowe	q	1,4	2,0	143
Nawozy potasowe	q	2,6	2,0	77
Plon	q	310	277	90
	Ziemniaki			
Robotnicy	dni	41,5	37,6	90
Konie	dni	11,3	9,8	87
Traktory	dni	2,2	2,4	109
Nawozy azotowe	q	1,1	1,6	145
Nawozy fosforowe	q	1,7	1,6	94
Nawozy potasowe	q	1,3	1,7	130
Plon	q	133	126	95

(c. d.) Tabela IV. 4

Wyszczególnienie	Jednostka miary	1961/62	1962/63	Wskaźnik (1961/62 = = 100)
Siano łąkowe				
Robotnicy	dni	7,0	8,8	125
Konie	dni	3,9	4,1	105
Traktory	dni	0,5	0,8	160
Nawozy azotowe	q	0,5	0,5	100
Nawozy fosforowe	q	0,8	0,8	100
Nawozy potasowe	q	0,9	1,1	122
Plon	q	40	32	80
Bydło mleczne				
Robotnicy	dni	29,4	28,0	95
Konie	dni	10,6	10,2	96
Pasze treściwe	q	4,9	4,7	95
Pasze okopowe	q	11,8	9,1	77
Wydajność mleka	litry	2 829	2 527	89
Jałowizna				
Robotnicy	dni	11,7	11,3	96
Konie	dni	5,1	5,0	98
Pasze treściwe	q	2,8	2,5	90
Pasze okopowe	q	5,4	4,9	90
Wartość przyrostu	zł	2 439	2 987	122
Młode bydło opasowe				
Robotnicy	dni	11,1	11,8	106
Konie	dni	5,8	4,9	84
Pasze treściwe	q	3,2	4,4	137
Pasze okopowe	q	6,7	8,0	119
Jednostki pokarmowe na 1 kg		11,2	13,0	116
Waga sprzedanego bukata	kg	282	268	95
Przyrost dzienny na 1 sztuce	kg	0,568	0,540	95
Maciory				
Robotnicy	dni	16,9	16,3	96
Konie	dni	4,6	4,9	106
Pasze treściwe	q	7,6	8,1	106
Pasze okopowe	q	14,6	15,7	107
Liczba odchow. prosiąt	szt.	11,5	9,9	86
Tuczniki (na 100 kg przyrostu)				
Robotnicy	dni	3,9	3,7	95
Konie	dni	1,4	1,7	121
Pasze treściwe	q	3,7	4,0	108
Pasze okopowe	q	7,6	6,9	91
Jednostki pokarmowe na 1 kg		7,2	7,8	108
Waga sprzedanego tucznika	kg	96	98	102
Przyrost dzienny na sztuce	kg	0,314	0,317	101

czas gdy w poprzednim roku wynik finansowy był dodatni w wysokości 601 zł/ha.

Rozchody pieniężne w zł na 1 ha wykazały praktycznie niezmienny poziom — natomiast przychody niższe są w r. 1962/63 o około 10%, co odpowiada w przybliżeniu spadkowi wielkości produkcji jaki nastąpił w całości PGR.

Jednostkowe koszty produkcji zbóż wykazały wyższy poziom głównie w związku z niższymi plonami, z wyjątkiem jęczmienia jarego, gdzie plony są wyższe a koszty niższe niż w 1961/62 r.

Poza jęczmieniem jedynie jeszcze groch wykazał niższe jednostkowe koszty w 1962/63 r.

Bardziej korzystna dla roku 1962/63 różnica widoczna jest przy kosztach produkcji zwierzęcej, a konkretnie bydła. W roku 1962/63 mniejszy był koszt utrzymania krów i jałowizny i lepsza opłacalność wychowu jałowizny.

Koszt utrzymania macior niższy był niż w poprzednim roku, niemniej ze względu na mniejszą ilość prosiąt odchowanych przeciętnie od 1 maciory koszt produkcji prosięcia był wyższy w 1962/63 r.

Nieco wyższe koszty niż w roku 1961/62 wykazała produkcja żywca trzody chlewnej.

Zestawienie nakładów wyrażonych w jednostkach naturalnych (tabela IV.4) zwraca uwagę na niższe nakłady pracy przy produkcji zbóż (z wyjątkiem owsa), ziemniaków i przy produkcji zwierzęcej, wyższe natomiast przy produkcji rzepaku, buraków i siana.

W większości wypadków niższe były nakłady żywej siły pociągowej.

Przy produkcji mleka niższe było w 1962/63 r. zużycie nakładów pracy oraz pasz. Szczególnie niskie było w porównaniu z rokiem poprzednim, zużycie okopowych.

3. Niektóre współzależności

Z przedstawionych zestawień w tabeli IV.5 widoczna jest wyraźna na ogół współzależność między poziomem plonów i wysokością jednostkowych kosztów. Współzależność ta występuje w stosunku do kosztu 1 q, jak i kosztów 1 ha poszczególnych roślin.

Warto zaznaczyć, że charakter współzależności między plonami i kosztami jednostkowymi zmienił się nieco w związku z przyjęciem wartości produkcji globalnej jako klucza do podziału kosztów pośrednich. Zastosowanie tego klucza podziałowego powoduje wyraźniejszy wzrost kosztów 1 ha wraz ze wzrostem poziomu plonów, a tym samym osłabia wpływ wzrostu plonów na obniżanie się kosztu 1 q.

Przy stosowaniu kosztów bezpośrednich jako klucza do podziału kosztów pośrednich (jaki był przyjęty w poprzednich latach w IER) wpływ wzrostu plonów na obniżenie się kosztu 1 q był znacznie silniejszy, natomiast współzależność między poziomem plonów i kosztami 1 ha występowała, raczej dość słabo, jedynie przy roślinach okopowych. Przy zbożach współzależność ta była mało widoczna. Obniżka kosztu produkcji 1 q przy wzroście plonu o 1 q, jaka została obliczona na podstawie przedstawionych współzależności, jest pokazana w tabeli IV.6.

Wielkość tej obniżki zależna jest od poziomu plonów. Im wyższy jest poziom plonów, tym mniejsza jest obniżka kosztu 1 q przy wzroście plonu

Tabela IV. 5

Współzależność między plonami, kosztem 1 q i nakładami na 1 ha

Plony w q/ha w granicach od — do	1961/62				1962/63			
	liczba gospodarstw	średni plon q/ha	koszt zł/q	koszt zł/ha	liczba gospodarstw	średni plon q/ha	koszt zł/q	koszt zł/ha
Żyto ozime								
do 13	9	11,2	366	4569	17	9,7	445	4627
13—16	11	14,6	315	5424	12	14,6	336	5710
16—19	12	16,8	269	5277	7	17,2	298	5955
19—22	10	20,5	267	6539	4	21,3	234	6018
ponad 22	11	26,3	259	8024	11	24,7	235	7032
Pszenica ozima								
do 10	6	8,5	456	4236	5	7,7	630	4715
10—15	4	12,1	365	4849	9	12,3	454	6052
15—20	7	17,9	297	6180	12	17,6	341	6926
20—25	13	22,0	253	6594	13	22,7	268	6969
25—30	17	26,8	248	7934	11	26,9	231	7458
powyżej 30	4	30,7	251	9270	2	36,0	215	9054
Jęczmień jary								
do 10	8	7,5	520	4062	4	9,4	417	4294
10—13	8	11,5	352	4402	3	11,5	391	4816
13—16	5	14,2	335	5246	9	14,3	343	5393
16—19	7	17,5	276	5390	6	17,7	296	5913
19—22	4	20,4	233	5505	9	20,2	267	6141
22—25	10	23,7	226	6172	9	23,3	250	6565
25—28	8	26,0	237	6954	7	26,9	219	6828
ponad 28	6	31,0	245	8597	8	31,8	198	7327
Buraki cukrowe								
100—140	4	130	70	9732	7	117	95	11162
140—180	9	159	66	11129	12	165	65	11440
180—220	15	186	52	11312	20	194	61	12549
220—260	8	241	49	12582	5	234	53	13321
260—300	11	274	45	13448	4	283	50	15357
ponad 300	8	342	38	14388	1	328	44	15705
Ziemniaki								
do 100	11	83	98	8100	13	87	100	8670
100—120	9	108	84	9104	12	110	91	10077
120—140	8	129	86	11078	12	128	75	9639
140—160	6	148	73	10746	6	151	74	11129
160—180	4	167	70	11726	4	167	76	12671
ponad 180	10	195	64	12527	5	193	64	12367

Tabela IV.6

Obniżka kosztu 1 q przy wzroście plonu o 1 q

1961/62		1962/63	
Plony w q/ha w granicach od — do	obniżka kosztu 1 q przy wzroście plonu o 1 q zł	plony w q/ha w granicach od — do	obniżka kosztu 1 q przy wzroście plonu o 1 q zł
Żyto ozime			
11,2—14,6	15,0	9,7—14,6	22,2
14,6—20,5	8,1	14,6—21,3	15,2
20,5—26,3	1,4	21,3—24,7	+0,3
Pszenica ozima			
8,5—12,1	25,3	7,7—12,3	38,3
12,1—17,9	11,7	12,3—17,6	21,3
17,9—22,0	10,8	17,6—22,7	14,3
22,0—26,8	1,0	22,7—26,9	8,8
26,8—30,7	+0,8	26,9—36,0	1,8
Jęczmień jary			
7,5—14,2	27,6	9,4—14,3	15,1
14,2—20,4	16,5	14,3—20,2	12,9
20,4—26,0	+0,7	20,2—26,9	7,2
		26,9—31,8	4,3
Buraki cukrowe			
130—186	0,32	117—194	0,44
186—274	0,08	194—283	0,12
274—342	0,10	. .	.
Ziemniaki			
83—108	0,56	87—110	0,39
108—148	0,27	110—151	0,41
148—195	0,19	151—193	0,24

o każdy następny kwintal, gdyż coraz większego nakładu pracy i środków potrzeba dla uzyskania jednostki przyrostu plonów w miarę wzrostu ich poziomu.

Przedstawiona w tabelach IV.7 i IV.8 współzależność między wielkością nawożenia mineralnego i wielkością produkcji roślinnej, wyrażoną przy pomocy 3 mierników, a mianowicie produkcją globalną roślinną w jednostkach zbożowych, plonem przeliczeniowym i plonem 4 zbóż wykazuje wyż-

szy przyrost produkcji na 1 kg zastosowanego NPK przy stosunkowo niższym poziomie nawożenia mineralnego. Widoczne to jest niezależnie od jakości gleby, z tym jednak, że na glebach mocniejszych efektywność wysokich dawek nawozów jest silniejsza niż na glebach słabszych.

Współzależność między poziomem mleczności krów i kosztem jednostkowym, zamieszczona w tabeli IV.9, przedstawia w obu latach bardzo podobny obraz. Przy poziomie mleczności jaką wykazywały zbadane gospodarstwa wzrost mleczności wpływał bardzo wyraźnie na obniżenie się kosztu produkcji 1 litra.

W tabeli IV.10 przedstawiona jest współzależność między przyrostem dziennym tuczników trzody chlewnej, kosztem produkcji 1 kg żywca, zużyciem jednostek pokarmowych na 1 kg przyrostu i wagą tucznika. Wyraźna jest współzależność (w obu latach) między przyrostem dziennym i kosztem produkcji 1 kg oraz zużyciem jednostek pokarmowych na 1 kg przyrostu żywej wagi. Im wyższy dzienny przyrost tym niższe koszty produkcji żywca.

Na zakończenie charakterystyki współzależności występujących w zbadanych gospodarstwach przedstawiamy wielkość załogi (tabela IV.11), wydajność pracy (tabela IV.12), wyposażenie w inwentarz martwy (tabela IV.13) i wynik finansowy (tabela IV.14) w powiązaniu z innymi wskaźnikami. We wszystkich wypadkach eliminujemy wpływ jakości gleby przez podział gospodarstw na dwie grupy w zależności od jakości gleb.

Zestawienia dla wielkości załogi, wydajności pracy, wartości inwentarza martwego i wyniku finansowego jako zmiennych niezależnych wskazują na niektóre współzależności, a mianowicie:

— Wielkość załogi wykazuje, niezależnie od jakości gleb, wyraźną współzależność z poziomem produkcji i wyposażeniem gospodarstwa w środki trwałe i obrotowe. Nie widać współzależności z wysokością plonu buraków, gdyż buraki nawet przy niedostatecznej liczebności załogi są w pierwszym rzędzie obsłużone.

— Wydajność pracy wykazuje współzależność z wynikiem finansowym, wielkością produkcji i produkcją czystą. Na glebach mocniejszych wzrost wydajności pracy występuje przy pewnym obniżeniu wielkości załogi. Natomiast na glebach słabszych wzrost wydajności pracy występuje przy równoczesnym wzroście liczby pracowników na 100 ha użytków rolnych.

  Zarówno na glebach słabych, jak i mocniejszych najwyższą wydajność pracy zanotowano przy załodze liczącej około 12 robotników na 100 ha użytków rolnych.

  —Wartość brutto inwentarza martwego na 1 ha użytków rolnych idzie w parze z wyposażeniem gospodarstwa w budynki, z wielkością załogi i wartością produkcji globalnej.

Zależnie jednak od jakości gleb widoczna jest odwrotna współzależność między wyposażeniem w środki trwałe i wynikiem finansowym. Na glebach słabszych widoczna jest poprawa wyniku finansowego przy wzroście wyposażenia w środki trwałe, natomiast na glebach mocniejszych przy wzroście wartości środków trwałych na 1 ha użytków rolnych następuje pogorszenie wyniku finansowego. Nasuwa się stąd wniosek, że należy przeprowadzić szczegółowe badania czy nie nastąpiło już pewne przeinwestowanie gospodarstw na glebach mocniejszych, względnie czy inwe-

Tabela IV.7

Nawożenie mineralne — produkcja roślinna

Liczba gospodarstw	NPK na 1 ha uż. rol. w 1961/62	Obornik q/ha grunt. orn. 1961/62	Wskaźnik bonitacji gleb	Liczba robotn. na 100 ha uż. rolnych	Plony 1962/63		Produkcja globalna w j. zboż. na 1 ha uż. roln. 1962/63
					4 zboża q/ha	plon przeliczeniowy q/ha	
				Gleby słabsze			
9	50	43	1,6	9,1	12,9	13,3	15,2
9	70	49	1,5	9,7	17,9	17,8	18,9
10	104	50	1,7	14,6	19,2	19,2	23,7
				Gleby mocniejsze			
8	53	52	2,2	13,4	18,2	17,5	19,0
8	77	57	2,2	12,0	21,8	20,8	23,0
9	125	53	2,1	14,7	25,0	23,4	28,4

Tabela IV.8

Przyrost produkcji roślinnej na 1 kg czystego składnika NPK nawożenia mineralnego

Poziom nawożenia mineralnego kg cz. składnika na 1 ha uż. rolnych	Przyrost plonu 4 zbóż w q	Przyrost plonu przeliczeniowego w q	Przyrost prod. glob. roślinnej w jedn. zbożowych
		Gleby słabsze	
50— 70	0,25	0,22	0,22
70—104	0,04	0,04	0,04
		Gleby mocniejsze	
53— 77	0,15	0,14	0,15
77—125	0,07	0,05	0,10

stycje idą we właściwych kierunkach. Wynik finansowy wykazuje współzależność z wielkością załogi i wielkością produkcji. Na glebach słabych lepsze wyniki finansowe wykazały gospodarstwa o większym obszarze, natomiast na glebach mocniejszych większe gospodarstwa wykazały gorsze wyniki finansowe, gdyż duże gospodarstwa o mocnych glebach są trudniejsze do dobrego zagospodarowania i utrzymania w kulturze.

Tabela IV.9

Współzależność między mlecznością krów, kosztem produkcji 1 ltr mleka i kosztem utrzymania krowy

Mleczność krów w ltr w granicach od — do	Liczba gospodarstw	Średnia mleczność roczna ltr	Koszt 1 ltr mleka zł	Roczny koszt utrzymania krowy zł
	1961/62			
do 2500	8	2184	3,14	8624
2500—3000	14	2774	2,83	9608
ponad 3000	13	3541	2,78	11263
	1962/63			
do 2500	33	2180	3,29	8844
2500—3000	16	2705	2,81	9491
ponad 3000	10	3388	2,76	11104

Tabela IV.10

Współzależność między przeciętnym przyrostem dziennym i kosztem produkcji żywca trzody chlewnej

Przyrosty dzienne w g w granicach od — do	Liczba gospod.	Przeciętny przyrost dzienny g	Koszt 1 kg żywca zł	Ilość jedn. pok. na 1 kg przyrostu	Waga sprzedana kg
		1961/62			
do 250	5	233	27,6	8,5	93
250—300	5	282	23,2	7,1	100
300—350	—	—	—	—	—
ponad 350	5	438	20,8	5,9	93
		1962/63			
do 250	3	208	28,3	9,9	99
250—300	4	281	28,0	8,0	102
300—350	6	327	26,2	8,1	92
ponad 350	6	385	22,3	6,4	101

Tabela IV.11

Wielkość załogi — produkcja — wyposażenie

Liczba gospod.	Liczba robotn. na 100 ha uż. roln.	Plony q/ha			NPK na 1 ha uż. roln.	Obornik q/ha gr. orn.	Użyt. zielone %	Wartość brutto inw. zł/ha uż. roln.	Zmechanizowanie siły pociągowej %	Jednostki siły pociąg. na 1 ha uż. roln.
		4 zboża	buraki cukr.	plon przelicz.						
				Gleby słabsze						
9	7,8	14,0	181	15,0	58	44	26	3835	65	10,0
9	10,5	16,7	199	16,0	66	45	18	4695	69	12,1
10	15,0	18,9	191	19,2	100	53	13	5107	61	12,5
				Gleby mocniejsze						
8	9,4	18,8	188	18,2	70	48	28	4293	69	11,5
8	12,9	21,5	203	21,0	80	60	19	5112	65	14,2
9	17,5	24,7	164	22,6	107	54	8	6147	64	15,9

Tabela IV.12

Wydajność pracy — załoga — produkcja
(bez przemysłu)

Liczba gospod.	Wydajność pracy w zł na 1 pracownika	Liczba robotników na 100 ha uż. roln.	Wynik finansowy zł/ha uż. roln.	Plon przeliczeniowy q/ha	Inwentarz żywy szt. duże na 100 ha uż. roln.	Produkcja czysta zł na 1 dzień pracy
			Gleby słabsze			
9	51680	11,4	—1276	13,7	47,3	33
9	61487	10,5	—400	16,5	43,5	59
10	77519	11,8	616	19,9	50,4	95
			Gleby mocniejsze			
8	54439	14,7	—563	18,6	49,0	57
8	66627	13,7	379	22,0	55,8	81
9	84240	12,1	793	21,3	55,1	95

Tabela IV.13

Wartość brutto inwentarza martwego — załoga — wyniki działalności
(bez przemysłu)

Liczba gospodarstw	Wartość brutto inw. m. zł/ha uż. roln.	Wartość budynków zł/ha uż. roln.	Liczba robotników na 100 ha uż. roln.	Wartość produkcji globalnej zł/ha uż. roln.	Wynik finansowy zł/ha uż. roln.
		Gleby słabsze			
8	3477	20804	9,1	5833	—504
8	4211	26635	12,0	7546	—488
9	5760	30997	12,2	8330	—128
		Gleby mocniejsze			
7	3441	23761	10,8	7599	281
7	4701	25508	12,9	9067	58
8	6891	46870	15,1	9625	28

Tabela IV.14

Wynik finansowy — załoga — produkcja — nakłady
(bez przemysłu)

Liczba gospod.	Wynik finansowy zł/ha uż. roln.	Liczba robotników na 100 ha uż. roln.	NPK na 1 ha uż. roln. w kg cz. skł.	Obornik q/ha gr. orn.	Wartość brutto inw. m. zł/ha uż. roln.	Plon przeliczeniowy q/ha	Nakłady zł/ha uż. roln.	Wielkość gospod. ha uż. roln.
				Gleby słabsze				
9	—1553	11,2	77	48	4497	15,2	6623	470
9	—184	11,1	78	45	3824	15,2	5172	503
10	671	11,4	72	49	5123	19,8	6215	580
				Gleby mocniejsze				
8	—870	13,0	66	51	5397	18,0	6434	574
8	177	13,4	82	59	4870	20,1	7210	410
9	1245	13,8	108	52	4998	23,6	7074	439

4. Uwagi na temat techniki obliczania jednostkowych kosztów produkcji

a) Koszt pracy robotników wykazany na rachunkach poszczególnych ziemiopłodów i produkcji zwierzęcej stanowi iloczyn nakładów pracy w dniach ustalonych na podstawie zapisów dziennika gospodarczego i śre-

Tabela IV.15

Zestawienie zbiorcze kosztów jednostkowych, plonów roślin i wydajność zwierząt 1962/1963 r.

Wyszczególnienie	Koszt. 1 q, 1 ltr, 1 kg żywca i 1 prosięcia zł			Nakłady brutto na 1 ha, na 1 szt., na 100 kg przyrostu tucznika w zł			Plony roślin i wydajności zwierząt [a]		
	PGR niskonakładowe	PGR wysokonakładowe	ogółem	PGR niskonakładowe	PGR wysokonakładowe	ogółem	PGR niskonakładowe	PGR wysokonakładowe	ogółem
Żyto cz.	314	294	303	5 133	6 373	5 692	14,0	18,4	16,0
Pszenica oz.	320	283	297	6 029	7 353	6 767	16,4	22,1	19,6
Jęczmień j.	271	252	261	5 437	6 892	6 125	17,8	24,0	20,7
Owies	280	263	270	5 483	6 881	6 169	17,3	22,9	20,1
Groch	390	500	478	9 544	8 855	8 947	20,8	15,3	16,1
Rzepak oz.	471	505	488	6 687	8 224	7 472	14,2	16,3	15,3
Buraki cukr. przem.	62	64	63	12 160	12 710	12 451	185	186	186
Buraki past.	33	35	34	9 189	10 335	9 709	267	289	277
Ziemniaki	82	79	81	9 758	10 719	10 165	119	135	126
Siano łąkowe	70	83	76	2 375	2 498	2 440	34	30	32
Krowy mleczne	3,04	2,99	3,01	9 039	9 753	9 403	2 375	2 674	2 527
Jałowizna	.	.	.	4 744	5 068	4 906	2 852	3 123	2 987
Bukaty	17,8	17,2	17,4	4 875	5 682	5 309	0,467	0,603	0,540
Maciory	654	567	598	5 741	6 648	6 249	8,1	11,3	9,9
Tuczniki	29,8	24,8	26,1	3 049	2 469	2 591	0,260	0,332	0,317

a Dla krów mlecznych — roczna wydajność mleka w ltr na 1 sztukę.
Dla jałowizny — wartość przyrostu na 1 sztukę rocznie zł.
Dla macior — liczba odchowanych prosiąt.
Dla bukatów i tuczników — dzienny przyrost na 1 szt. w kg.

dniego kosztu 1 dnia. Na koszt dnia pracy składają się płace, ubezpieczenia społeczne (10% płac) oraz różnica między kosztem świadczeń i ich odpłatnością.

b) Koszt siły pociągowej. Koszt użycia koni do pracy obliczony jest na podstawie ilości koniodni (podanej przez dziennik gospodarczy) i średniego kosztu 1 dnia. Jako elementy kosztu utrzymania koni wchodzą, pasza i ściółka, obsługa przy żywieniu i czyszczeniu koni, leczenie i amortyzacja koni, utrzymanie stajni i wozów. Dla uzyskania kosztu pracy koni koszt ich utrzymania zmniejszony jest o wartość uzyskanego od koni obornika. Koszt pracy fornali, podobnie jak koszt pracy traktorzystów w czasie pracy traktorem, nie jest wliczany do kosztu koniodnia, czy traktorodnia, a podany jest łącznie w pozycji kosztu pracy robotników.

Koszty użycia do pracy traktorów, silników do młocki i kombajnów wykazane na poszczególnych rachunkach stanowią iloczyn dni pracy (według zapisów dziennika gospodarczego) i średniego kosztu jednego dnia.

Właściwszą byłaby ewidencja użycia traktorów, kombajnów i innych silników w godzinach, ale wobec braku odpowiednich danych posługujemy się nakładami wyrażonymi w dniach.

c) Amortyzacja. Do obliczeń jednostkowych kosztów produkcji przyjęto odpisy amortyzacyjne środków trwałych według nowej wyceny. Wysokość odpisów amortyzacyjnych faktycznie odprowadzanych przez gospodarstwa jest około trzykrotnie niższa.

d) Pasze własne wycenione są według cen zaliczeniowych, a nie według własnych kosztów produkcji w danym gospodarstwie i roku. Wycena pasz w oparciu o ceny zaliczeniowe odpowiadające w przybliżeniu przeciętnym kosztom produkcji, ułatwia ocenę działalności produkcji zwierzęcej.

e) Koszt nawożenia organicznego (koszt obornika i wapna zużytego na grunty orne, koszt pracy przy wywożeniu i roztrząsaniu obornika i wapna, koszt uprawy nawozów zielonych, ugorów i poplonów na przyoranie) rozdzielony jest równomiernie na całą powierzchnię gruntów ornych i sadów.

Od ogólnej ilości wyprodukowanego obornika odjęty jest obornik ewentualnie zużyty na nawożenie trwałych użytków zielonych, inspektów, chmielników itp., reszta zaś zaliczona jest do kosztu nawożenia organicznego gruntów ornych.

f) Koszt nawożenia mineralnego obciąża bezpośrednio te rośliny, pod które nawozy te zostały wysiane.

g) Wycena produktów ubocznych. Obornik wyceniony jest na podstawie metody przetwórczej w odniesieniu do ceny ziemniaków (1 q obornika = 20 zł). Siano jest wycenione na podstawie przeciętnego kosztu produkcji (1 q siana łąkowego = 50 zł, 1 q siana motylkowych = 60 zł). Zielonka jest wyceniona w wysokości 20% ceny siana (1 q = 10 zł), słoma w wysokości połowy ceny siana (1 q słomy = 25 zł).

h) Koszty pośrednie, ogólnogospodarcze i ogólnoprodukcyjne, są rozdzielone między poszczególne produkty proporcjonalnie do ich produkcji globalnej wyrażonej w jednostkach zbożowych.

i) Jednostkowe koszty produkcji podane w zestawieniach są to koszty loco gospodarstwo, nie obejmują więc kosztu przechowania i dostawy.

5. Tabela nakładów i kosztów jednostkowych

Tabela IV.16

Nakłady na produkcję żyta zebranego w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	10,7	657	12,8	13,4	885	13,9	11,9	760	13,4
Konie	dni	3,8	125	2,4	4,4	137	2,1	4,1	131	2,3
Traktory	dni	1,2	321	6,3	1,3	350	5,5	1,2	334	5,9
Kombajny			67	1,3		36	0,6		53	0,9
Silniki			53	1,0		80	1,3		65	1,1
Nasiona			447	8,7		444	7,0		445	7,8
Nawozy mineralne			374	7,3		496	7,7		429	7,5
w tym: azotowe	q	0,9			1,5			1,1		
fosforowe	q	1,3			1,6			1,4		
potasowe	q	0,9			1,4			1,1		
Środki ochrony roślin			6	0,1		1	0,0		3	0,1
Obornik			1126	21,9		1427	22,4		1263	22,2
Sznurek	kg	3,4	85	1,7	4,0	99	1,6	3,6	91	1,6
Razem koszty bezpośrednie			**3261**	**63,5**		**3955**	**62,1**		**3574**	**62,8**
Koszty ogólnoprodukcyjne			504	9,8		647	10,2		568	10,0
Koszty ogólnogospodarcze			1118	21,8		1459	22,8		1272	22,3
Koszt stanowiska			250	4,9		312	4,9		278	4,9
Razem koszty brutto			**5133**	**100,0**		**6373**	**100,0**		**5692**	**100,0**
Słoma	q	29,3	733		38,6	965		33,5	837	
Koszt prod. ziarna			**4400**			**5408**			**4855**	
Plon	q	14,0			18,4			16,0		
Koszt 1 q ziarna			**314**			**294**			**303**	

Tabela IV.17

Nakłady na produkcję pszenicy ozimej zebranej w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	13,9	876	14,5	13,2	898	12,2	13,5	889	13,1
Konie	dni	4,7	155	2,6	4,6	142	1,9	4,6	148	2,2
Traktory	dni	1,3	370	6,1	1,3	377	5,1	1,3	374	5,5
Kombajny			70	1,2		153	2,1		116	1,7
Silniki			70	1,2		66	0,9		67	1,0
Nasiona			668	11,1		653	8,9		659	9,7
Nawozy mineralne			521	8,6		633	8,6		583	8,6
w tym: azotowe	q	1,8			1,4			1,6		
fosforowe	q	2,0			2,0			2,0		
potasowe	q	1,4			1,7			1,6		
Środki ochrony roślin			17	0,3		31	0,4		25	0,4
Obornik			1127	18,6		1468	20,0		1317	19,5
Sznurek	kg	3,5	88	1,5	2,9	73	1,0	3,2	80	1,2
Razem koszty bezpośrednie			**3962**	**65,7**		**4494**	**61,1**		**4258**	**62,9**
Koszty ogólnoprodukcyjne			542	9,0		783	10,6		677	10,0
Koszty ogólnogospodarcze			1264	21,0		1773	24,2		1547	22,9
Koszt stanowiska			261	4,3		303	4,1		285	4,2
Razem koszty brutto			**6029**	**100,0**		**7353**	**100,0**		**6767**	**100,0**
Słoma	q	31,5	787		42,7	1068		37,8	944	
Koszt prod. ziarna			**5242**			**6258**			**5823**	
Plon	q	16,4			22,1			19,6		
Koszt 1 q ziarna			**320**			**283**			**297**	

Tabela IV.18

Nakłady na produkcję jęczmienia jarego zebranego w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	11,3	713	13,1	12,7	842	12,3	12,0	774	12,6
Konie	dni	3,7	118	2,2	4,2	133	1,9	3,9	125	2,0
Traktory	dni	1,2	340	6,3	1,2	353	5,1	1,2	346	5,6
Kombajny			53	1,0		118	1,7		84	1,4
Silniki			67	1,2		82	1,2		74	1,2
Nasiona			458	8,4		506	7,3		481	7,9
Nawozy mineralne			301	5,5		406	5,9		351	5,7
w tym: azotowe	q	1,0			0,8			0,9		
fosforowe	q	0,9			1,5			1,2		
potasowe	q	0,9			1,6			1,2		
Środki ochrony roślin			35	0,6		28		0,4	32	0,5
Obornik			1138	21,0		1447	21,0		1284	21,0
Sznurek	kg	3,1	78	1,4	3,5	88	1,3	3,3	83	1,4
Razem koszty bezpośrednie			**3301**	**60,7**		**4003**	**58,1**		**3634**	**59,3**
Koszty ogólno-produkcyjne			578	10,6		801	11,6		683	11,2
Koszty ogólno-gospodarcze			1325	24,4		1792	26,0		1545	25,2
Koszt stanowiska			233	4,3		296	4,3		263	4,3
Razem koszty brutto			**5437**	**100,0**		**6892**	**100,0**		**6125**	**100,0**
Słoma	q	24,7	617		33,7	842		28,9	723	
Koszt prod. ziarna			**4820**			**6050**			**5402**	
Plon	q	17,8			24,0			20,7		
Koszt 1 q ziarna			**271**			**252**			**261**	

Tabela IV.19

Nakłady na produkcję owsa zebranego w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	11,7	737	13,4	14,1	940	13,6	12,9	837	13,6
Konie	dni	3,6	124	2,3	4,6	148	2,2	4,1	136	2,2
Traktory	dni	1,2	355	6,5	1,3	378	5,5	1,3	366	5,9
Kombajny			20	0,4		18	0,3		19	0,3
Silniki			71	1,3		87	1,3		79	1,3
Nasiona			460	8,4		455	6,6		458	7,4
Nawozy mineralne			381	6,9		495	7,2		437	7,1
w tym azotowe	q	1,1			1,2			1,1		
fosforowe	q	1,3			1,7			1,4		
potasowe	q	1,3			1,3			1,3		
Środki ochrony roślin			28	0,5		34	0,5		31	0,5
Obornik			1123	20,5		1430	20,7		1273	20,6
Sznurek	kg	3,8	94	1,7	4,0	101	1,5	3,9	97	1,6
Razem koszty bezpośrednie			**3393**	**61,9**		**4086**	**59,4**		**3733**	**60,5**
Koszty ogólnoprodukcyjne			574	10,5		771	11,2		671	10,9
Koszty ogólnogospodarcze			1287	23,4		1714	24,9		1497	24,3
Koszt stanowiska			229	4,2		310	4,5		268	4,3
Razem koszty brutto			**5483**	**100,0**		**6881**	**100,0**		**6169**	**100,0**
Słoma	q	25,7	642		34,0	849		29,8	744	
Koszt prod. ziarna			**4841**			**6032**			**5425**	
Plon	q	71,3			22,9			20,1		
Koszt 1 q ziarna			**280**			**263**			**270**	

Tabela IV.20

Nakłady na produkcję grochu zebranego w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	29,2	1946	20,4	24,4	1619	18,3	25,0	1662	18,6
Konie	dni	8,0	262	2,7	6,9	207	2,3	7,1	214	2,4
Traktory	dni	1,7	502	5,3	1,1	268	3,0	1,2	299	3,3
Silniki			183	1,9		138	1,6		144	1,6
Nasiona			2542	26,6		2644	29,9		2630	29,4
Nawozy mineralne			269	2,8		344	3,9		334	3,7
w tym: azotowe	q	—			0,4			0,3		
fosforowe	q	1,9			1,4			1,4		
potasowe	q	1,7			1,2			1,3		
Środki ochrony roślin			0	0,0		9	0,1		8	0,1
Obornik			1381	14,5		1518	17,1		1500	16,8
Razem koszty bezpośrednie			**7085**	**74,2**		**6747**	**76,2**		**6791**	**75,9**
Koszty ogólno-produkcyjne			813	8,5		610	6,9		637	7,1
Koszty ogólno-gospodarcze			1646	17,3		1498	16,9		1519	17,0
Razem koszty brutto			**9544**	**100,0**		**8855**	**100,0**		**8947**	**100,0**
Słoma	q	37,4	935		28,5	712		29,8	744	
Wartość stanowiska			500			500			500	
Koszt prod. ziarna			**8109**			**7643**			**7703**	
Plon	q	20,8			15,3			16,1		
Koszt 1 q ziarna			**390**			**500**			**478**	

Tabela IV.21

Nakłady na produkcję rzepaku ozimego zebranego w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	15,2	960	14,4	17,5	1202	14,6	16,4	1083	14,5
Konie	dni	5,4	180	2,7	5,8	182	2,2	5,6	181	2,4
Traktory	dni	1,4	382	5,7	1,6	448	5,4	1,5	416	5,6
Kombajny			182	2,7		342	4,2		264	3,5
Silniki			52	0,8		44	0,5		48	0,6
Nasiona			108	1,6		99	1,2		103	1,4
Nawozy mineralne			919	13,7		1095	13,3		1009	13,5
w tym: azotowe	q	3,3			3,3			3,3		
fosforowe	q	2,5			2,2			2,4		
potasowe	q	2,2			1,8			2,0		
Środki ochrony roślin			136	2,0		141	1,7		138	1,8
Obornik			1137	17,0		1516	18,5		1331	17,9
Sznurek	kg	4,8	119	1,8	3,9	97	1,2	4,3	108	1,4
Razem koszty bezpośrednie			**4175**	**62,4**		**5166**	**62,8**		**4681**	**62,6**
Koszty ogólno-produkcyjne			795	11,9		956	11,6		877	11,7
Koszty ogólno-gospodarcze			1717	25,7		2102	25,6		1914	25,7
Razem koszty			**6687**	**100,0**		**8224**	**100,0**		**7472**	**100,0**
Plon	q	14,2			16,3			15,3		
Koszt 1 q ziarna			**471**			**505**			**488**	

Tabela IV.22

Nakłady na produkcję buraków cukrowych zebranych w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	63,7	4089	33,6	56,3	3833	30,2	59,8	3954	31,8
Konie	dni	5,3	178	1,5	5,0	160	1,3	5,2	168	1,3
Traktory	dni	1,3	367	3,0	1,3	384	3,0	1,3	376	3,0
Nasiona			444	3,7		432	3,4		437	3,5
Nawozy mineralne			994	8,2		1414	11,1		1217	9,8
w tym: azotowe	q	3,7			5,4			4,8		
fosforowe	q	2,1			2,3			2,2		
potasowe	q	2,2			3,0			2,7		
Środki ochrony roślin			52	0,4		121	1,0		88	0,7
Obornik			1155	9,5		1460	11,4		1316	10,6
Razem koszty bezpośrednie			**7279**	**59,9**		**7804**	**61,4**		**7556**	**60,7**
Koszty ogólno-produkcyjne			1534	12,6		1502	11,8		1517	12,2
Koszty ogólno-gospodarcze			3347	27,5		3404	26,8		3378	27,1
Razem koszty brutto			**12160**	**100,0**		**12710**	**100,0**		**12451**	**100,0**
Liście	q	74,0	740		74,4	744		74,4	744	
Koszt prod. korzeni			**11420**			**11966**			**11707**	
Plon	q	185			186			186		
Koszt 1 q korzeni			**62**			**64**			**63**	

Tabela IV.23

Nakłady na produkcję buraków pastewnych zebranych w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	57,8	3651	39,7	55,3	3658	35,4	56,7	3654	37,6
Konie	dni	7,9	274	3,0	9,4	300	2,9	8,6	286	2,9
Traktory	dni	1,7	462	5,0	1,8	506	4,9	1,7	482	5,0
Nasiona			345	3,8		430	4,2		383	3,9
Nawozy mineralne			692	7,5		976	9,4		821	8,5
w tym: azotowe	q	2,8			3,2			3,0		
fosforowe	q	1,6			2,4			2,0		
potasowe	q	1,7			2,5			2,0		
Środki ochrony roślin						13	0,1		6	0,1
Obornik			1113	12,1		1526	14,7		1301	13,4
Razem koszty bezpośrednie			**6537**	**71,1**		**7409**	**71,7**		**6933**	**71,4**
Koszty ogólno-produkcyjne			817	8,9		963	9,3		883	9,1
Koszty ogólno-gospodarcze			1835	20,0		1963	19,0		1893	19,5
Razem koszty brutto			**9189**	**100,0**		**10335**	**100,0**		**9709**	**100,0**
Liście	q	26,7	267		28,9	289		27,7	277	
Koszt prod. korzeni			**8922**			**10046**			**9432**	
Plon	q	267			289			277		
Koszt 1 q korzeni			**33**			**35**			**34**	

Tabela IV.24

Nakłady na produkcję ziemniaków zebranych w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	36,9	2308	23,7	38,6	2591	24,2	37,6	2428	23,9
Konie	dni	10,2	329	3,4	9,3	311	2,9	9,8	321	3,2
Traktory	dni	2,2	618	6,3	2,8	738	6,9	2,4	669	6,6
Sadzeniaki			1943	19,9		1973	18,4		1956	19,2
Nawozy mineralne			552	5,7		434	4,0		502	4,9
w tym: azotowe	q	1,8			1,2			1,6		
fosforowe	q	1,6			1,5			1,6		
potasowe	q	1,9			1,4			1,7		
Środki ochr. roślin			78	0,8		122	1,1		96	0,9
Obornik			1137	11,6		1415	13,3		1255	12,4
Razem koszty bezpośr.			**6965**	**71,4**		**7584**	**70,8**		**7227**	**71,1**
Koszty ogólno-prod.			855	8,8		966	9,0		902	8,9
Koszty ogólno-gospodarcze			1938	19,8		2169	20,2		2036	20,0
Razem koszty			**9758**	**100,0**		**10719**	**100,0**		**10165**	**100,0**
Plon	q	119			135			126		
Koszty 1 q kłębów			**82**			**79**			**81**	

Tabela IV.25

Nakłady na produkcję siana łąkowego zebranego w 1962 r.
(pełny cykl produkcji w przeliczeniu na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Robotnicy	dni	7,9	496	20,8	9,5	638	25,6	8,8	571	23,4
Konie	dni	4,0	139	5,9	4,2	148	5,9	4,1	144	5,9
Traktory	dni	0,8	212	8,9	0,9	250	10,0	0,8	232	9,5
Nawozy mineralne			201	8,5		281	11,2		243	10,0
w tym: azotowe	q	0,3			0,7			0,5		
fosforowe	q	0,7			1,1			0,8		
potasowe	q	0,9			1,4			1,1		
Razem koszty bezpośr.			**1048**	**44,1**		**1317**	**52,7**		**1190**	**48,8**
Koszty ogólno-prod.			414	17,4		388	15,5		400	16,4
Koszty ogólno-gospodarcze			913	38,5		793	31,8		850	34,8
Razem koszty			**2375**	**100,0**		**2498**	**100,0**		**2440**	**100,0**
Plon	q	34			30			32		
Koszt 1 q siana			**70**			**83**			**76**	

Tabela IV.26

Nakłady na bydło mleczne w 1962/63 r.
(rocznie na 1 krowę)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Pasze			3 991	44,2		4 276	43,8		4 136	44,1
w tym: treściwe	q	4,1	971	10,7	5,3	1 225	12,6	4,7	1 100	11,7
okopowe	q	9,7	351	3,9	8,5	334	3,4	9,1	342	3,6
ściółka			332	3,7		354	3,6		343	3,6
Utrzymanie buhai (lub inseminacje)			144	1,6		163	1,7		154	1,6
Robotnicy	dni	28,5	1 791	19,8	27,6	1 883	19,3	28,0	1 838	19,5
Konie	dni	9,3	308	3,4	11,2	375	3,8	10,2	342	3,6
Utrzymanie budynków			402	4,4		474	4,9		439	4,7
Razem koszty bezpośr.			**6 968**	**77,1**		**7 525**	**77,1**		**7 252**	**77,1**
Koszty pośrednie			2 071	22,9		2 228	22,9		2 151	22,9
Razem koszty brutto			**9 039**	**100,0**		**9 753**	**100,0**		**9 403**	**100,0**
Ubytek wartości			180			247			214	
Ogółem			9 219			10 000			9 617	
Obornik	q	100,0	2 000		100,0	2 000		100,0	2 000	
Koszt prod. mleka			**7 219**			**8 000**			**7 617**	
Produkcja mleka	ltr	2 375			2 674			2 527		
Koszt 1 litra			**3,04**			**2,99**			**3,01**	

Tabela IV.27

Nakłady na jałowiznę w 1962/63 r.
(rocznie na 1 sztukę)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Pasze			2 657	56,0		2 853	56,4		2 755	56,2
w tym: treściwe	q	2,3	550	11,6	2,7	644	12,7	2,5	597	12,2
okopowe	q	5,7	193	4,1	4,1	146	2,9	4,9	169	3,4
Ściółka			160	3,4		153	3,0		156	3,2
Robotnicy	dni	11,7	737	15,5	10,9	746	14,7	11,3	741	15,1
Konie	dni	4,8	163	3,4	5,2	179	3,5	5,0	171	3,5
Utrzymanie bud.			205	4,4		210	4,1		208	4,2
Razem koszty bezpośr.			**3 922**	**82,7**		**4 141**	**81,7**		**4 031**	**82,2**
Koszty pośrednie			822	17,3		927	18,3		875	17,8
Razem koszty brutto			**4 744**	**100,0**		**5 068**	**100,0**		**4 906**	**100,0**
Obornik	q	42,6	853		37,6	753		40,2	805	
Koszty przyrostu			**3 891**			**4 315**			**4 101**	
Wartość przyrostu i obornika			2 852			3 123			2 987	

Tabela IV.28

Nakłady na bydło opasowe (bukaty) w 1962/63 r.
(rocznie na 1 sztukę)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Pasze			2 489	51,2		3 024	53,2		2 777	52,4
w tym: treściwe	q	3,3	764	15,7	5,2	1 241	21,8	4,4	1 021	19,2
okopowe	q	7,9	445	9,1	8,0	367	6,5	8,0	403	7,6
Ściółka			220	4,5		248	4,4		235	4,4
Robotnicy	dni	11,6	734	15,1	12,0	803	14,1	11,8	771	14,5
Konie	dni	5,1	167	3,4	4,8	175	3,1	4,9	171	3,2
Utrzymanie bud.			312	6,3		273	4,8		291	5,5
Razem koszty bezpośrednie			**3 922**	**80,5**		**4 523**	**79,6**		**4 245**	**80,0**
Koszty pośrednie			953	19,5		1 159	20,4		1 064	20,0
Razem koszty brutto			**4 875**	**100,0**		**5 682**	**100,0**		**5 309**	**100,0**
Obornik	q	50,0	1 000		50,0	1 000		50,0	1 000	
Koszt przyrostu			3 875			4 682			4 309	
Koszt 1 kg przyrostu			**22,8**			**21,3**			**21,9**	
Waga sprzed. szt.	kg	281			257			268		
Przyrost na 1 szt.	kg	170			220			197		
Koszt brutto prod. bukata			5 739			4 937			5 281	
Przyrost dzienny	kg	0,467			0,603			0,540		
Koszt 1 kg żywca			**17,8**			**17,2**			**17,4**	

Tabela IV.29

Nakłady na chlewnię macior w 1962/63 r.
(rocznie na 1 maciorę)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Pasze i ściółka			3 379	58,9		3 841	57,8		3 637	58,1
w tym: treściwe	q	7,1	1 540	26,8	8,8	1 981	29,8	8,1	1 787	28,6
okopowe	q	18,5	1 175	20,5	13,7	791	11,9	15,7	960	15,4
Mleko pełne	ltr	96	231	4,0	190	457	6,9	149	357	5,7
Mleko chude	ltr	368	184	3,2	748	374	5,6	582	291	4,7
Opał do parnika			97	1,7		58	0,9		75	1,2
Koszt knura			300	5,2		552	8,3		441	7,1
Robotnicy	dni	16,0	986	17,2	16,5	1 098	16,5	16,3	1 049	16,8
Konie	dni	2,8	100	1,7	6,6	218	3,3	4,9	166	2,7
Utrzymanie bud.			291	51		216	3,2		249	4,0
Razem koszty bezpośrednie			**5 153**	**89,8**		**5 983**	**90,0**		**5 617**	**89,9**
Koszty pośrednie			588	10,2		665	10,0		632	10,1
Razem koszty brutto			**5 741**	**100,0**		**6 648**	**100,0**		**6 249**	**100,0**
Ubytek wartości macior			292			512			415	
Ogółem koszty			**6 033**			**7 160**			**6 664**	
Obornik		36,9	738		37,8	756		37,4	748	
Koszt prod. prosiąt			**5 295**			**6 404**			**5 916**	
Liczba odch. prosiąt		8,1			11,3			9,9		
Koszt 1 prosięcia			**654**			**567**			**598**	

Tabela IV.30

Nakłady na tucz trzody chlewnej w 1962/63 r.
(na 100 kg przyrostu)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	PGR niskonakładowe			PGR wysokonakładowe			Ogółem		
		ilość	zł	%	ilość	zł	%	ilość	zł	%
Pasze i ściółka			1 964	64,5		1 663	67,4		1 727	66,7
w tym: treściwe	q	3,6	1 115	36,6	4,1	1 017	41,2	4,0	1 038	40,1
okopowe	q	8,6	488	16,0	6,4	377	15,3	6,9	400	15,4
Mleko chude	ltr	236	118	3,9	210	105	4,3	216	108	4,2
Opał do parnika			27	0,9		25	1,0		26	1,0
Robotnicy	dni	5,0	312	10,2	3,4	230	9,3	3,7	247	9,5
Konie	dni	2,0	73	2,4	1,6	53	2,1	1,7	57	2,2
Utrzymanie bud.			202	6,6		76	3,1		102	3,9
Razem koszty bezpośrednie			**2 578**	**84,6**		**2 047**	**82,9**		**2 159**	**83,3**
Koszty pośrednie			471	15,4		422	17,1		432	16,7
Razem koszty brutto			**3 049**	**100,0**		**2 469**	**100,0**		**2 591**	**100,0**
Obornik		16,9	338		11,7	235		12,8	257	
Koszt przyrostu			**2 711**			**2 234**			**2 334**	
Koszt 1 kg przyrostu			**27,1**			**22,3**			**23,3**	
Waga sprzed. tuczu	kg	100			98			98		
Przyrost na 1 szt.	kg	86			84			84		
Koszt przyrostu na 1 sztukę			2 331			1 873			1 957	
Koszt prod. prosięcia			654			567			598	
Koszt prod. tucznika			2 985			2 440			2 555	
Przyrost dzienny na 1 sztukę	kg	0,260			0,332			0,317		
Koszt 1 kg żywca			**29,8**			**24,8**			**26,1**	